

ACTIVITATEA POLITICĂ A PROFESORULUI NĂSĂUDEAN LEONIDA POP

Mircea Gelu BUTA*

Leonida Pop

1. Bătăliile politice în perioada interbelică

Dascăl al Liceului Grăniceresc din Năsăud, Prof. Leonida Pop, originar din comuna Poiana Ilvei, unul dintre nepoții preferați ai lui Iuliu Maniu, a intrat în politică în anul 1913, ca membru al Partidului Național din Ardeal¹.

După Marea Unire, a rămas loial partidului condus de Iuliu Maniu. La inițiativa avocatului Vasile Pahone din Bistrița, cel care a început să organizeze partidul în județul Bistrița-Năsăud, a fost ales, în anul 1921, secretarul organizației locale din Năsăud, unde a funcționat timp de doi ani. În perioada când Victor Moldovan, Vasile Pahone și Laurențiu Oanea, frunțașii maniști și brăteniști, au trecut de partea lui Averescu, organizația din județul Bistrița a stagnat.

În anul 1926, odată cu fuziunea Partidului condus de Ioan Mihalache, datorită muncii lui, Leonida Pop a devenit Președintele organizației PNȚ pe județul Năsăud. În această calitate, a fost ajutat în organizarea partidului de: Nicolae Rogneanu - avocat, Alexandru Nășcuț - agricultor, Mihăilă Anton - agricultor, Gavrilă Bichigean - preot, George Curteanu - funcționar de bancă, Vasile Sasu - arhitect. În comunele din județ, a fost ajutat după cum urmează: Simion Dan - morar (Prundu Bârgăului), Grigore Neamț - învățător (Feldru), Iuliu Morar - preot și Victor Corbu (Salva), Emil Domide - agricultor (Rodna), Macedon Tamașiu - agricultor (Ilva Mică), Alexandru Micu - agricultor (Telciu), Nicolae Cristea (Romuli), Ambroziu Galeș (Ilva Mare).

Între anii 1929-1933, Leonida Pop a fost ales deputat țărănist al județului Năsăud, perioadă în care a desfășurat o activitate intensă pentru întărirea partidului. Printre noii membri cooptați au fost Nicolae Onoai (Năsăud),

* Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, UBB Cluj-Napoca, email: butamircea@yahoo.com

¹ Cornel Pop, *Iadul Comunist - Amintiri și Destăinuiiri*, Ed. Signata, Timișoara, 2002, p. 19.

Traian Laghiu – avocat (Rodna), Simion Turcu (Rodna), Tudor Dan – avocat (Bistrița), Vasile Tătaru – preot (Bistrița), Vasile Butta – avocat (Bistrița).

La terminarea mandatului, a fost silit să demisioneze din funcția pe care o ocupa în organizația județeană a partidului, din cauza conflictului izbucnit între aceasta și conducerea centrală. Este vorba de jocurile politice ale Av. Victor Moldovan, care, după ce a părăsit Partidul Național Țărănesc, trecând împreună cu alți fruntași țărăniști la partidul lui Alexandru Averescu, a obținut ulterior susținerea centrală a PNȚ-ului de a reveni în partid. În această situație, președintele Leonida Pop, văzând intenția mârșavă a lui Victor Moldovan de a-l răsturna pe la spate, Comitetul de conducere, ales democratic, s-a adresat președintelui Iuliu Maniu, care i-a dat încredințare să contramandeze, printr-un manifest, Congresul convocat de Victor Moldovan și, în conformitate cu statutele partidului, să se convoace Comitetul, pentru a fixa data Congresului. S-a procedat întocmai. S-a convocat și ținut Congresul județean al partidului în ziua de 18 noiembrie 1932. Congresul avea aparența a două partide sau grupări care s-au adunat la un loc. Totul a mers în liniște, până când Victor Moldovan a pus la cale, prin surprindere, printr-un aderent al său, ca să fie proclamat președintele organizației de către Congres. Din această cauză, precum și din motivul că Victor Moldovan nu a respectat hotărârile anterioare luate în ședința Comitetului pregătitor al Congresului, adunarea ar fi degenerat în scandal, primejduind succesul partidului în apropiatele alegeri județene. Tactul și liniștea președintelui, Leonida Pop, au făcut ca, după întreruperea ședinței, peste o oră, să se ajungă la hotărârea: *„Se încredințează, în unanimitate, actualul comitet și președinte cu conducerea organizației până la finirea unui nou congres, ce se va convoca după ce se va face reorganizarea tuturor organizațiilor locale, când se va alege comitetul, iar acesta președintele”*.

Năzuința lui Victor Moldovan de a răsturna vechiul Comitet și pe președintele său n-a reușit, ceea ce a fost în favoarea succesului alegerilor județene, la care Victor Moldovan a contribuit cu aceea că nu a făcut propagandă contrară printre oamenii domniei sale, ba nici nu s-a prezentat deloc între alegători. În situația creată, Victor Moldovan a adresat un memoriu Comisiei speciale centrale, compusă din miniștrii Costăchescu, Potârcă și G. Crișan, insistând să se convoace cât mai curând un nou Congres. Cu toate informațiile trimise la Centru de Leonida Pop, în ziua de 9 mai 1933, acesta a primit o adresă prin care a fost anunțat că se convoacă până la 20 mai Congresul județean al partidului. Nemulțumiți, vechii membri de partid: Leonida Pop, Dr. Vasile Butta, Dr. Simion Turcu, Dr. Tudor Dan, Nicolae Onoai, Teodor Podaru etc. au trimis un memoriu conducerii centrale în care, după descrierea punctului lor de vedere, și-au exprimat rugămintea să fie luate măsurile ce se cred de cuviință pentru a se curma starea de lucruri dăunătoare partidului în județ².

² Memoriul unui grup de fruntași ai organizației județene Năsăud a Partidului Național-Țărănesc, adresat lui Alexandru Vaida-Voevod, în *Istoria Partidului Național Țărănesc; Documente 1926–1947*, volum alcătuit de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Alexandru Cebuc, Ed. ARC 2000, București, 1994, pp. 54–59; vezi și Arhivele Naționale ale României, fond *Ion Mihalache*, d. 19, ff. 25–26.

După terminarea mandatului de parlamentar, pe fondul acestor neînțelegeri, Leonida Pop a demisionat din partid, nemaiactivând pe tărâm politic, până în anul 1945. După anul 1940, în timpul ocupației maghiare, a lucrat în Serviciul de Spionaj Român, condus de Lt. Colonel Dăncilă, omul de legătură fiind Dumitru Crăciun³. Conform documentelor, acesta „a transmis informații foarte utile asupra unităților ungare lăsate pe frontiera spre România, asupra fortificațiilor Ungare spre România și URSS din munții Carpați, informațiuni ce au fost apoi servite și predate de Centru și Comandamentului Armatei 40 Sovietice”⁴.

În anul 1944, Leonida Pop reîntră în politică, drept un „om nou”⁵ și încearcă să reorganizeze PNT Maniu, fiind ales chiar deputat pentru județul Năsăud.

În anul 1946, Comitetul de conducere a filialei PNT din localitatea Năsăud era format din: președinte Nicolae Mute – profesor, vicepreședinți: Sidor Nistor – agricultor, Sever Pop – comerciant, secretar Nicolae Pop, Vasile Ceuca – funcționar, casier Marius Anton – funcționar, membri: Gavrilă Nistor – agricultor, Constan I. Sârbu – cantor, Mihai Șchiopu – comerciant, Vasile Maței – agricultor; Ioan Rusu – agricultor, Leon I. Pop – agricultor, Nicolae Nășcuțiu – comerciant, Dumitru Anton al lui Iacob – agricultor, Niculae Rus al lui Grigore – agricultor, Romulus Dale – profesor, Dumitru Anton al lui Mihăilă – agricultor, Dr. Nicolae Pop – avocat, Gheorghe Druga – farmacist, Petre Catarig – agricultor, Gheorghe Chitul al lui Bechi – agricultor, Gheorghe Androne, Ioan Ciot – agricultor, Vasile Burduhos – agricultor, Constantin Sângeorzan – agricultor, Gheorghe Granciu – agricultor, Mihăilă Nistor – agricultor⁶.

2. Congresul Partidului Național Țărănesc din județul Năsăud – anul 1946

În ziua de 28 aprilie 1946, în grădina publică a orașului Năsăud a avut loc Congresul PNT al organizației județului Năsăud, sub conducerea Prof. Leonida Pop. A fost prezent Dr. Ilie Lazăr⁷, Secretar General al PNT Maniu, însărcinat special pentru filialele partidului din Ardeal și Banat. Din cele 110 comune din județul Năsăud, au fost prezente 74 de organizații locale, legal constituite după statutul partidului. După salutul, pe care Ilie Lazăr l-a adresat participanților, a luat cuvântul Niculae Moldovan⁸, secretarul general al organizației județene. Acesta a făcut un istoric al luptelor politice duse de PNT Maniu cu referire la „mișească nedreptatea regimurilor hortiste-hitleriste după înglobarea județului în partea cedată Ungariei, deși acest județ avea peste 90% românesc”⁹. După încheierea

³ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 2, f. 43.

⁴ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 2, f. 95.

⁵ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 2, f. 45.

⁶ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 1, f. 49.

⁷ Ilie Lazăr (n. 1895 – d. 1976) a fost jurist și om politic român, fruntaș al Partidului Național Țărănesc, în perioada interbelică. A făcut parte din garda de corp a lui Iuliu Maniu.

⁸ Niculae Moldovan (n. 1905 – d. 1995). În perioada interbelică, a activat intens pe tărâm politic, fiind multă vreme secretar al Organizației județene Bistrița-Năsăud a Partidului Național Țărănesc.

⁹ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 1, f. 51.

discursurilor, s-a trecut la alegerea Comitetului Județean al Organizației PNTJ Năsăud. Cu unanimitate de voturi, Prof. Leonida Pop a fost ales președintele filialei județene a PNTJ. Au mai fost aleși Nicolae Moldovan – secretar și membrii comitetului: Sidor Nistor – agricultor, Nicolae Pop – avocat, Nicolae Mute – profesor, Sever Pop – comerciant, Marius Pop – profesor, Nicolae Onoai – avocat, Ioan Luca – notar, Vasile Ceuca – agricultor, Nicolae Pop – agricultor.

Din partea bistrițenilor au fost aleși: Vasile Butta – avocat, Ioan Petringelu – protopop, Vasile Tătaru – protopop, Ioan Sasu – arhitect, Cornel Pop – avocat, Cornel Turcu – avocat, Aurel Reu¹⁰ – preot misionar în America, Dumitru Șomotean – agricultor, Alexandru Siminic – agricultor, Pavel Bucur – agricultor.

Din plasa Rodna și Someșul de Sus au fost aleși: Aurel Jurcan – avocat, Alexandru Pop – măcelar, Iulian Bindiu – croitor, Gherasim Domide – agricultor, Emil Domide al lui Grigore – agricultor, Octavian Pomohaci – agricultor (com. Șanț), Alexandru Astalăș – învățător (Sângeorz-Băi), Iustin Cărbune – agricultor (Maieru), Valer Slăvoacă (Ilva Mare), Valer Bozga (Măgura Ilvei), Dr. Dănilă Pop (Leșu), Grigore Neamț – învățător (Feldru), Alexandru Găină (Feldru), Traian Istrate – agricultor (Nepos), Macedon Pop (Rebrișoara).

Plasa Năsăud: Vasile Filip – agricultor (Salva), Valer Henciu – preot (Telciu), Alexandru Micu (Telciu), Gavrilă Rus și Ioan I. Nichita – agricultori (Bichigiu), Ioachim Rai (Bichigiu), Alexandru Poptenie – agricultor (Zagra), Alexe Mureșan – agricultor (Mocod), Gheorghe Spermezan – agricultor (Nimigea de Sus), Valer Orza (Mititei), Dumitru Pop (Mititei), Ioan Onoai – agricultor (Rebra).

Plasa Șieu, Lechința și Plasa centrală: Simion Tancău – agricultor (Monor), Dumitru Țara – agricultor (Gledin), Victor Olteanu – preot (Șieuț), Teodor Adace – preot (Monor), Ilie Echim și Iosif Fiscutean – învățător (Sebiș), Ioan Gherman – agricultor (Șieu), Leontin Bulea – învățător (Ragla), Ioan Strugariu – învățător (Dumitrița), Teodor Bindea – preot (Sântioana), Iacob Nuțiu – agricultor (Mărișel), Laurean Bartoș – agricultor (Măgurele), Vasile Țărmure – preot (Domnești), Grigore Baci (Simionești), Vasile Iuja – învățător (Jelna), Iacob Șomfelean – învățător (Galații Bistriței), Mihail Spătar – agricultor (Blăjenii de Jos), Vasile Bujor – agricultor (Caila), Procopie Mizgan – învățător (Blăjenii de Sus), Ioan Mărginean – agricultor (Șieu Cristur), Virgil Baci – preot (Chiraleș), Pompei Moldovan – agricultor (Șirioara), Traian Fodor – agricultor (Lechința), Vasile Pop – preot (Bidiu), Ioan Deac – agricultor (Corvinești), Nicolae Chiss – agricultor (Măluț), Teodor Pop – preot (Fântânele) Vasile Chibulcutean (Sângeorzu Nou).

Plasa Bârgău: Andrei Ciurea și Ioan Galben – agricultori (Bistrița Bârgăului), Anton Beșa, Ilie Bruj și Pavel Luncan – agricultori (Prundu Bârgăului), Nicolae Dan – agricultor (Susenii Bârgăului), Toader Andreica – agricultor (Josenii Bârgăului), Nicolae Moldovan – învățător (Rusu Bârgăului),

¹⁰ Aurel Reu face parte din familia scriitorului Aurel Rău. A participat la Marea Adunare de la Alba Iulia (1918).

Nicolae Oane - agricultor (Rusu Bârgăului), Grigore Onciu - agricultor (Dorolea), Ioan Griga - agricultor (Cușma)¹¹.

După votarea listei membrilor Comitetului Județean al PNT, a luat cuvântul președintele organizației, prof. Leonida Pop, care le-a dorit celor prezenți „spor la muncă tuturor celor aleși, urmând ca în activitatea ce o vor desfășura să aibă în vedere binele neamului și al patriei și să fie călăuziți în această muncă de adevăratele principii democratice care stau la baza și la temelie Partidului Național Țărănesc și a cărui destin este îndrumat cu atâta demnitate și mândrie de președintele Iuliu Maniu”¹².

În continuare, a luat cuvântul reprezentantul tineretului, poetul Lucian Valea¹³, care le-a amintit participanților că pe aceste plaiuri, unde s-au zămislit atâtea eroi, „tineretul conștient de împrejurările critice va ști să lupte demn și hotărât pentru întronarea în Țara Românească a unui regim adevărat democrat așa cum democrații sunt în primul rând țărani români”.

Din discursurile celorlalți vorbitori spicuiem:

„Lupta crâncenă va trebui dusă contra regimului dictatorial de stânga, întrucât adevărata democrație implică libertate de gândire, libertate de întruniri, libertate de înscrisuri și mai ales libertatea care se cuvine poporului să-și hotărască singur soarta și nicidecum teroarea care s-a instalat după 6 martie 1945” (Av. Cornel Pop).

„Muncitorimea din uzine este terorizată și maltratată pentru ca în mod forțat să adere la programul FND-ului, deși ea este convinsă că regimul de azi este acela care nesocotește munca și, prin teroare, impune muncitorilor din uzine conducători care sunt transformați în exploatați” (Ștefan Lupu, secretar pentru secțiile muncitorești).

„Mulțumesc țăranilor români de pe aceste plaiuri precum și meseriașilor și intelectualilor care au dat dovadă în această zi măreață că sunt luptători în care neamul și țara poate avea încredere” (Av. Dănilă Pop)

„Să nu uităm rolul femeii române în viața socială și politică, mai ales atunci când se pune în joc existența noastră din punct de vedere moral, național și social” (Prof. Floarea Iuga).

În cuvântul său, Dr. Ilie Lazăr, delegatul de la centru al partidului, a prezentat un expozeu politic în care a explicat împrejurările în care a fost făcut armistițiul cu puterile aliate și rolul pe care l-a jucat președintele Iuliu Maniu în soluționarea tratatelor. La propunerea lui Ilie Lazăr de a se intona Imnul Regal, „mulțimea cu capetele descoperite în semn de stimă și-a unit vocile într-un singur glas”.

Lozincile scandate în timpul Adunării de către membrii partidului au fost¹⁴:

1. PNT-luptă pentru democrația națională!
2. PNT-luptă pentru omenie creștină!

¹¹ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 1, ff. 51-52.

¹² *Ibidem*.

¹³ Lucian Valea (n. 1924 - d. 1992), originar din comuna Șant; pseudonimul lui Alexandru Astălușiu; a fost poet, prozator, eseist și istoric literar român.

¹⁴ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 1, f. 57.

3. PNT-luptă pentru împărțirea dreaptă a pământului!
4. PNT-îndeamnă femeia română să lupte pentru drepturile ei!
5. Nu dați crezare înșelăciunilor viclene în dosul cărora se ascunde dorința de a vă subjuga, de a vă lua libertatea și pământul!
6. PNT-luptă pentru libertatea și înfrățirea tuturor păturilor sociale!
7. Nu uitați obârșia voastră plugărească!

În final, și-a făcut apariția delegația americană, care a fost primită cu un entuziasm de nedescris. Din mulțime s-au auzit uralele „*Trăiască America, trăiască Anglia și Uniunea Sovietică!*”. Preotul Aurel Reu s-a adresat oaspeților americani în limba engleză, urându-le „*bun sositi!*”, accentuând totodată că în drumul de la Bistrița spre Năsăud cu siguranță au putut să-și dea seama de libertățile pe care le aplică regimul așa zis „*de largă concentrație democratică al lui Dr. Petru Groza*”. Văzând cu ochii lor cum bandele înarmate de „*fenediști*”¹⁵, cu pistoale, topoare, sape și cu coase, s-au postat în fața jandarmeriei din comuna Dumitra, pentru a bara drumul spre Năsăud, împiedicând și amenințând cu moartea pe cei care au dorit să participe la Congresul Partidului Național Țărănist. În cursul manifestației, delegația americană a mai avut prilejul să vadă cum bande înarmate din partidul comunist, având în frunte pe medicul Apărării Patriotice, Dr. Flaviu Hodor¹⁶, împușcau după țărani români veniți la Congresul din Năsăud.

Luând din nou cuvântul, Dr. Ilie Lazăr le-a arătat celor prezenți că regimul instalat, condus de Dr. Petru Groza, nesocotește cele mai elementare obligații ce decurg din legile de organizare ale statului nostru, făcând să domnească peste tot dezordinea și haosul. În ciuda acestei situații, Partidul Național Țărănesc, care întrunește 90% din voința poporului român, protestează, cerând Guvernului să facă alegeri libere, ba chiar să demisioneze, ca fiind incapabil de a conduce destinele țării.

În încheiere, mulțimea a primit cu însuflețire propunerea de a fi expediate telegrame M. S. Regelui Mihai, președintelui Iuliu Maniu, vicepreședintelui Ioan Mihalache, președintelui organizațiilor din Ardeal și Banat, Mihail Popovici, ministrului de stat, Emil Hațieganu. A fost intonat din nou Imnul reдеșteptării noastre naționale „*Deșteaptă-te, române!*”¹⁷.

¹⁵ Fenediști = comuniști.

¹⁶ Dr. Flaviu Hodor, secretarul general al comitetului electoral din partea Partidului Comunist Român (P.C.R.); De profesie medic, cu origine socială burhez, român, a intrat în partid octombrie 1945. Până în iulie 1946 a fost responsabil de resort sportiv, iar ulterior până în ianuarie 1947, secretar al Comitetului Județean al Blocului Partidelor Democratice. Din ianuarie 1947 responsabil al secției organizatorice. Vezi Iosif Uilăcan „*Județeană Năsăud în primul an al revoluției socialiste*”, în „*Revista Bistriței*”, XXV/2011, pp. 258–289.

¹⁷ CNSAS, Dos. Nr. 809, Vol. Nr. 1, ff. 53–54.

THE POLITICAL ACTIVITY OF PROFESSOR LEONIDA POP FROM NĂSĂUD

Abstract

One of Iuliu Maniu's nephews, Professor Leonida Pop from The Romanian Border Guards Highschool of Nasaud, originated in Poiana Ilvei, played an important role together with his brothers and brothers-in-law in the organization and the activities of National Peasants' Party from Bistrița-Năsăud County. Between 1926–1933 and 1944–1946, he was elected president of the party, and he won two parliamentary mandates in this position. The Pop brothers' entire political activity represents just a part of the Romanians' fight against Bolshevism and the Soviet occupation. Unfortunately, these daydreamers of a Romania of Romanians with the ancestral God paid for it and ended up behind bars. Their only fault was that they loved their country and their people. It was about the flash of destiny, a moment of consciousness and all notable feelings before the onset of a seemingly endless night.

Keywords: politics, nationalism, anti-communism

L'ACTIVITÉ POLITIQUE DU PROFESSEUR LEONIDA POP DE NĂSĂUD

Résumé

Un d'entre les neveux de Iuliu Maniu, le professeur Leonida Pop du Lycée Grăniceresc de Năsăud, originaire de Poiana Ilvei, a joué un rôle important avec ses frères et ses beaux-frères dans l'organisation et le fonctionnement du Parti national paysan du comté de Bistrița-Năsăud. Entre les 1926–1933 et 1944–1946, il a été élu président du parti et a obtenu en cette position deux mandats parlementaires. Toute l'activité politique des frères Pop représente une part de la lutte des Roumains contre le bolchevisme et l'occupation soviétique. Malheureusement, ces rêveurs d'une Roumanie des Roumains avec le Dieu ancestral ont payé pour cela et se sont retrouvés derrière les barreaux. Leur seul tort a été d'aimer leur pays et leur peuple. Il s'agissait du moment du destin, un instant de conscience et de tous les sentiments particuliers, avant qu'une nuit apparemment sans fin ne s'installe.

Mots clés: politique, nationalisme, anticommunisme

